

VARME I RAMMEN

- plads til forskellighed og respekt for den enkelte

Af: Line Munkøe, konsulent ved Danske Diakonhjem

Riis Fripleshjem ved Give og Plejecenter Thorshøj i Holstebro, er begge plejehjem under Danske Diakonhjem. De fortæller her om deres holdning til og erfaringer med at yde omsorg og pleje, når det særlige udgangspunkt er det kristne menneskesyn.

Danske Diakonhjem er en selvejende institution, hvis formål er, som en del af folkekirkens diakoni, at yde omsorg og pleje ved at drive plejehjem, plejecentre og botilbud, samt at varetage beslægtede opgaver og servicefunktioner. Danske Diakonhjem driver i dag 30 plejehjem samt har indgået administrationsaftaler med en række hospicer og andre selvejende institutioner. Læs mere på www.diakon.dk.

VÆRDIER I PRAKSIS

'Nærvær', 'kærlighed', 'værdighed', 'respekt', 'tryghed', 'tillid', 'fællesskab', 'åbenhed'. Det er værdiladede ord, der umiddelbart træder i forgrunden ved tanken om 'den gode ældreomsorg'. Men hvad betyder ordene i praksis – og for den praktiske hverdag? Poul Henning Larsen, der er forstander på Riis Fripleshjem, forklarer: *"Værdierne skal ud af fingrene og ud af kroppen, og det skal være den måde du arbejder på, den måde du er på overfor både kollegaer og beboere og pårørende og gæster i det hele taget"*. Når Poul Henning Larsen vil konkretisere kernen i god ældreomsorg for sine medarbejdere, siger han ofte, at det handler om at skabe et hjem for beboerne.

AT SKABE ET HJEM

Poul Henning Larsen præciserer sine tanker om et plejehjem som et 'hjem' for den enkelte beboer:

"Det er en værdi for det enkelte menneske at have et hjem og føle sig hjemme og 'her hører jeg til... 'det er her, jeg har mit

udgangspunkt for et større fællesskab'... Det som beboerne gerne skulle føle er, at de er velkomne og respekterede, og uanset hvor store krav eller hvor specielle de nu er, så har vi rum og plads".

For at skabe følelsen af hjem vægter Riis Fripleshjem bl.a., at beboerne kan følge processen 'fra jord til bord'. Når beboerne går tur rundt om plejehjemmet, kan de se køkkenhaven, hvor der dyrkes kartofler, gulerødder, porrer, rødbeder og meget andet. I sidste uge var der høst af bønner, anden omgang og en hel trillebør fuld. Social og sundhedsassistent Vivian Clausen fortæller, hvordan bønnerne behandles: *"Så har vores pedel som regel plukket dem nede i haven, og så bliver der lagt voksdug på bordet og så kommer der nogle fade ind med vand, og så nipper beboerne eller klipper – eller hvad de nu bedst kan – spidser og ender af. Og det gør de på bedste beskab. Det kan godt være, at der går en halv bønne til, men det er jo så det. Og så står beboerne... og... snakker, og nogle er meget koncentrerede, og så er der altid en hjælper med... ja, så går det vældig, og det er sjovt, for de snakker jo også på tværs... de kan mærke, at de er til nytte, at de kan noget... og nogle kommer bare hen og kigger og lytter, og det har også en stor værdi".* Bønnerne blanches og fryses – og der spises af egen høst hele året.

At skabe et hjem handler, ifølge ergoterapeut Anja Enevoldsen fra Plejecenter Thorshøj, om at skabe en tryk base, hvor beboeren

efter ønske har mulighed for at være alene eller sammen med andre. Hun uddyber: *"Det allervigtigste er, at vi ser på, at de bor i deres eget hjem... og lægger vægt på, at de har deres egen frie vilje fuldstændig ligesom dengang, de boede derhjemme. Her kan de bare få en bedre støtte, måske mere struktur på hverdagen, hvis de har brug for det. Og det er nok det, vi ser rigtig mange have i dag".* Det er ofte måltiderne, der bestemmer dagens struktur, og på Plejecenter Thorshøj arbejdes netop nu med at flytte madlavningsopgaver fra det centrale køkken og ud på de enkelte afdelinger for at skabe flere sanseoplevelser og give mulighed for, at beboerne får brugt deres færdigheder.

Riis Fripleshjem ved Give ligger højt med udsigt til marker og en historie, der strækker sig tilbage til 1895. Plejehjemmet blev i 2004 ombygget og rummer i dag 40 moderne plejeboliger i to plan, hvor der er beboere i alderen 33 – 100 år.

AT RUMME FORSKELLIGHED

På et plejehjem er én ting sikkert: Beboerne er forskellige. Nøglen til at yde den gode ældreomsorg er her *"at kende beboernes livshistorie fra før de blev afhængige af hjælp fra andre"*, fremhæver Kirsten Damtoft, der er sygeplejerske ved Plejecenter Thorshøj. Det er kendskabet til den enkelte, der er forudsætningen for at kunne vise nærvær og respekt. For personalet er forskelligheden,

ifølge Anja Enevoldsen, en spændende dimension: *"det er en livskunst i faget, at arbejde med at se de enkeltes behov, det er faktisk en kunst, når man har 10 beboere"*.

Begge forstandere fremhæver, at deres personale har en *"åben vinkel"* eller *"et åbent sind og et stort hjerte"* i mødet med den enkelte beboer. Linda Halkjær, der er forstander på Plejecenter Thorshøj, uddyber, at det handler om: *"Holdningen til hele tiden at være åben hver gang der sker et eller andet... så have den vinkel med, der hedder, 'hvordan skal vi forstå det i lyset af det vi ved om Hr. Hansen?'"*.

Riis Plejehjem, som det hed før omdannelsen til friplejehjem 1. januar 2009, har gennem mange år været kendt for i særlig grad at kunne favne vidt forskellige mennesker med mangeartede diagnoser og hjælpebehov. Som friplejehjem har Riis fået endnu et redskab til at varetage rummeligheden, nemlig anvisningsretten til lejlighederne. Poul Henning Larsen forklarer: *"Så har vi mulighed for at se på den venteliste, vi har, og vurdere hvem passer bedst i denne her lejlighed, på denne her gang, i denne her afdeling. Hvad er det, vi har brug for at se, at det her kan blive en god helhed... Også for at bevare det her med, at det er et hjem – det skal ikke være et sted, hvor du føler dig truet, eller hvor der er ballade, men vi kan godt rumme de meget specielle beboere rundt omkring i nogle lejligheder – og ved dét, at der er en rolig*

atmosfære omkring dem, og vi ligesom går ind og møder dem, der hvor de er".

Udover beboernes – og personalets – forskellighed, beskriver begge forstandere, at de vægter at rumme de pårørende. Ved indflytningssamtalen gør man på Riis Friplejehjem meget ud af at fortælle om mulighederne for som pårørende at deltage i livet på plejehjemmet, derudover afholdes samtaler med pårørende efter behov. På Plejecenter Thorshøj har man ligeledes erfaringer med, at give pårørende omsorgen fra plejehjemmet i svære situationer. Linda Halkjær uddyber: *"Det er for mig udtryk for et hjem, for det gør man også i et godt hjem. Efter min opfattelse: så kan man i et godt hjem favne, at der er noget, der er problematisk, og man forudser også... at der sker nogle [svære] ting ind i mellem... det samles vi om og favner, og får videre – fordi den værdi vi VED, vi er fælles om, det er, at vi vil hinanden og vi vil noget godt"*.

Plejecenter Thorshøj er beliggende naturskønt i udkanten af Holstebro. Plejehjemmet blev taget i brug i 1969 og efter endt ombygning blev de 50 moderne plejeboliger indviet i 2004. Boligerne er organiseret i fire afdelinger som leve-bo-miljøer.

AT FREMME LIGEVÆRD

På begge plejehjem arbejdes med at gøre beboerne til medspillere og vægte

samarbejdet, frem for at personalet tager over i forskellige rutiner: *"Det er noget, vi hele tiden skal have bevågenhed på: for hvis skyld gør vi det her? Er det... personalets behov for kontrol over situationen, eller er det af hensyn til beboerne. Og det spørgsmål vil altid blive ved med at skulle være del af vores faglige overvejelser"*, forklarer Linda Halkjær.

På Riis Fripleshjem arbejdes bl.a. med ligeværd i kommunikationen. Poul Henning Larsen uddyber: *"Vi prøver også at være fuldstændig på linje med beboerne, altså ikke at tale ned til beboeren, men tale MED beboeren. Det skal gøres på 40 forskellige måder, fordi vi har 40 meget forskellige beboere, og nogle beboere... skal have fasthed og klare linjer og klar kommunikation, andre beboere skal have den mere... bløde kommunikation, hvor man taler sådan lidt om vind og vejr"*. Derudover lægges vægt på at tolke en beboeres råben, slag, afvisning eller andre reaktioner, som kommunikation, for derefter at søge at forstå, hvad beboerne vil sige. *"Det er jo et udtryk for, at vi prøver at fremme et ligeværd, altså, vi prøver at skabe ligeværdighed mellem os som personale og beboerne, så de ikke oplever nogen magt, men at det er et samarbejde"*.

Vivian Clausen har arbejdet 24 år på Riis Fripleshjem og fortæller, at der er en *"speciel ånd"*, der netop springer ud af ligeværdigheden mellem beboere og

personale: *"Det er det her med, at vi er fælles. Altså, at beboerne er sammen med personalet – at vi er fælles. Det er simpelthen sådan, at hvis vi bare sidder selv som personale ved et bord... ved formiddagskaffe eller sådan noget... det er forkert: Vi mangler vores beboere! – Så, jeg vil da sige, at vi har ligeså meget behov for vores beboere, som de har behov for os på mange måder. Vi får jo enormt mange gode oplevelser, positive oplevelser"*.

Én særlig tilbagevendende begivenhed fremhæver Vivian Clausen. Når der én gang om måneden er danseaften præges hele dagen af forventning og personalet har selv fin tøj med: *"Du kan se på øjnene, når vores beboere, at de skal ned: 'I aften skal vi derned'. Og der er nogle, der sidder på deres stol dagen lang, men når musikken spiller, rejser de sig op, og så kan de stå og vugge stille og roligt. Altså, det er simpelthen! Og når man er færdig, jamen du kan jo se på dem: De lægger sig i sengen med et smil på, og så smil i øjnene. Det kan godt være, at det ikke er meget, men altså, bare lidt sådan. Det er så utroligt, det er det altså. Og det er egentligt sådan, at jeg synes, det er det hele værd"*.

AT HJÆLPE HINANDEN MED AT GRO

Personalets vækst og samspil er væsentlig, fordi de er centrale medskabere af den hverdag, hvori den gode ældreomsorg kan blive til. Linda Halkjær fortæller om sin holdning til, at have tillid til nyt personale og deres mulighed for udvikling: *"Jeg tror på, at vi egentlig alle sammen gerne vil det her, men at vi er en gruppe af mennesker og medarbejdere, der har nogle forskellige erfaringer med de liv, vi har levet"*. Ligesom Plejecenter Thorshøj skal være et sted, hvor det er muligt for beboerne at leve et godt liv, skal det også være et godt arbejdssted for personalet. *"Det at tro på hinandens muligheder, det er en afgørende værdi... Så på den måde hjælper vi egentlig hele tiden hinanden med at gro"*, uddyber Linda Halkjær og forklarer videre, at en god hverdag ikke kommer 'med posten', men skabes af den daglige dialog og det daglige samvær. Det er vigtigt, at alle er bevidste om dette, at den enkelte har et ansvar og dermed også mulighederne.

Den gode hverdag for personalet prioriteres ligeledes på Riis Friplejehjem. Her er mulighed for at tage sine børn med på arbejde et par timer, hvis fx mor skal på aftenvagt og far ikke kan nå hjem. Det giver også liv og glæde for mange beboere. Poul Henning Larsen fortæller, at han vægter at give ægtefæller til ansatte en fornemmelse af,

hvad det er for en arbejdsplads: *"Det er ikke bare sådan noget fremmed noget. Det er noget de kender: De ved, hvordan der ser ud; de ved, hvad det er for nogle beboere; og de ved, hvad deres mænd og koner... går og laver herude. Og på den måde skabes en eller anden kontekst derhjemme under middagsbordet 'hvad er det lige, du beskæftiger dig med til daglig?'"*.

"Det er ikke en stor familie herude, det vil jeg ikke kalde det, men det er alligevel lidt derhen af", afrunder Poul Henning Larsen.

VARME I RAMMEN

Begge forstandere beskriver deres valg af Danske Diakonhjem, som et tilvalg af et tydeligere værdibaseret arbejde. Linda Halkjær uddyber: *"Det er et valg ind i nogle værdier, som jeg kan se, de står tydeligere på skærmen – og det er ikke fordi jeg siger, at det er meget bedre, men for mig giver det mening som et fælles ståsted"*. Linda Halkjær forklarer nærmere: *"Det er en frihed til at vide, at det er det... kristne budskab, vi arbejder på. Og jeg tror... på, at dér hvor mødet med*

mennesker lykkes rigtigt godt, dér hvor pleje og omsorg lykkes rigtig godt... er det... [de kristne værdier], man arbejder ud fra... Altså, det behøver ikke have nogen form, vel? Men det er vel det der med, at man tager vare på, man respekterer hinanden og at man ved, vi er forskellige, og at man står op for hinanden”.

Det, at kende den værdimæssige ramme, kan give den ansatte en fornemmelse af frihed til at handle, når en situation opstår. Som et eksempel på drøftelsen af denne ramme, husker Anja Enevoldsen sidst personalet lavede nye dagbøger til beboerne: *”Da havde vi en rigtig god snak om den der opmærksomhed mod, at man som ældre faktisk får behov for at snakke omkring den åndelige del... Men hvis det ikke bliver italesat, så er det ikke sikkert, at man ser det behov”.* Linda Halkjær fortæller ligeledes om sin oplevelse af nye, unge medarbejdere i forhold til den værdimæssige ramme: *”Nogle gange siger man ’på godt og ondt’. Her siger jeg ’på godt’, at der er nogle grænser i det, som er gode... Jeg tror, at der er rigtig mange af de unge, der fornemmer en... varme. At der er en eller anden form for varme i rammen, der er svær at sætte ord på, men som også har at gøre med, at det hviler på nogle værdier som der er åbenhed om, stille og roligt. Jeg tror de mærker det”.* Konkret kan det handle om sprogbrug. Der er grænser for, hvordan personalet udtrykker sig på plejehjemmet – og grænsen plejes med kærlig grænsesætning.

Tilbage i Riis slutter Vivian Clausen en nattevagt:

”Oppe ovenpå, når man kigger ud af vinduerne om morgenen, når man har haft nattevagt; står og kigger på at solen sådan lige står op og æbletræerne blomstrer. Jeg siger dig, det tror jeg faktisk er nogle af de smukkeste stunder, jeg har haft her. Den morgenstund, det der rolige – det er selvfølgelig inde ved en beboer, der ligger og sover, inden man skal hen og kigge til dem, ikke også – det er bare så smukt”.